

УДК 658.012.4

О.В. НАЗАРЕНКО, к.е.н., доц., НТУ “ХПІ”, Харків

О.Ю. ЄГОРОВА, к.е.н., доц., ХНАМГ, Харків

В.І. ШАПОВАЛ, к.е.н., доц., ХНУ ім. В.Н. Каразіна, Харків

ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто оцінки міжнародних рейтингових агентств процесу проведення економічних реформ в Україні. Висловлюється думка про вдосконалення запроваджуваних реформ.

В статье рассмотрены оценки международных рейтинговых агентств процесса проведения экономических реформ в Украине. Высказывается мысль об усовершенствовании запроваджу-ваних реформ.

The article considers the international rating agencies' evaluations of the process of economic reforms in Ukraine. The opinion has been presented on improvement of the reforms pursued.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, конкурентоспроможність країни, бізнес-клімат, економічні реформи.

Вступ. За визначенням експертів Європейської бізнес-асоціації (ЄБА) на початок 2012 року привабливість України для іноземних інвесторів впала до дуже низького рівня [1]. Динаміку індексу інвестиційної привабливості України подано поквартально (максимальна оцінка – 5 пунктів):

2008 рік I квартал – 3,1; IV квартал – 2,2;

2009 рік I квартал – 2,2; IV квартал – 2,6;

2010 рік I квартал – 3,1; IV квартал – 3,3;

2011 рік I квартал – 3,4; IV квартал – 2,19.

Постановка завдання. Українські проблеми проведення економічних реформ не можуть бути не помічені в світі. За даними щорічного рейтингу легкості ведення бізнесу згідно з докладом „Doing Business – 2011”, що був опублікований Вашингтонською групою Всесвітнього банку, Україна заходиться на 152-му місці серед 183 країн. До того ж, процедуру сплати податків на берегах Дніпра оцінено рекордно низько – вона третя за складністю в світі.

Конкурентоспроможність національної економіки – порівняльна характеристика, що містить у собі комплексну оцінку найважливіших показників економічного стану країни відносно зовнішніх аналогів. Всесвітній економічний форум (ВЕФ), який щорічно проводиться у швейцарському Давосі, досліджує

глобальну конкурентоспроможність країн протягом більше тридцяти років. Індекс глобальної конкурентоспроможності (ІГК) став основним інструментом ВЕФ для оцінювання потенціалу росту економіки країн у середньо- та довгостроковій перспективах.

ІГК ґрунтується на новітніх економічних ідеях вимірювання конкурентоспроможності, приймаючи до уваги виважене середнє значення великої кількості різноманітних складових, що відображають різні аспекти поняття конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність оцінюють за такими компонентами [2]: державні та суспільні установи; інфраструктура; макроекономічна стабільність; охорона здоров'я та початкова освіта; вища освіта та професійна підготовка; ефективність ринку товарів та послуг; ефективність ринку праці; розвиненість фінансового ринку; оснащеність новими технологіями; розмір ринку; рівень розвитку бізнесу; інноваційний потенціал.

Однак у рейтингу конкурентоспроможності за 2010 рік Україна втратила 10 позицій у порівнянні з попереднім роком, перемістившись на 82 місце серед 135-ти оцінюваних країн. Економіка України виявилась нестійкою до світової економічної та фінансової кризи. Найбільші падіння у рейтингу спостерігаються за складовими: „макроекономічна стабільність” (на 15 пунктів), „рівень розвитку фінансового ринку” (на 21 пункт) та „оснащеність новими технологіями” (на 15 пунктів). А найнижчий рейтинг зафіксовано за показником „ефективність інституціонального середовища” – 120 місце.

Стержнем моделі конкурентоспроможності має стати перехід до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку [3]. Найбільш ефективним може бути розвиток комплексів, де в Україні вже є конкурентні переваги. Це, на наш погляд, авіа- та суднобудування, сільське господарство, використання транзитного положення країни. Підприємства визначених галузей слід підтримувати цілісним механізмом державного регулювання (податкові пільги, субсидії, кредити).

Визначальним блоком економічної стратегії розвинутих країн є інноваційна політика, що являє собою форми та методи державного стимулювання науково-технічної діяльності з метою широкого втілення наукових розробок у кінцевий результат – нові конкурентоспроможні види продукції, технології, організаційні новації. Для цього потрібно всіляко розвивати свій науково-технічний потенціал та підвищувати рівень кадрового забезпечення економічних досліджень.

Основна частина. За період з початку червня 2009 по кінець травня 2010 року в Україні зафіксовано три покращення у порівнянні з попереднім періодом. У податковій сфері була покращена процедура звітності завдяки введенню

відповідних електронних систем. Ще одна реформа була зафіксована в сфері отримання дозволів на будівництво. Однак, не дивлячись на спрощення процедур та часових меж отримання будівничих дозволів, ця процедура залишається однією з найтяжчих у світі (179-та позиція зі 183 країн). Те ж саме стосується і податкової системи, за ступенем важкості якої для легального бізнесу Україна займає третє місце в світі (181-ше місце в рейтингу). Найбільш вагомим покращенням є зниження мінімального розміру статутного капіталу для відкриття підприємства. Але і відкриття підприємства в нашій країні все ще залишається непростим завданням. За цим показником Україна займає 139-ту позицію в рейтингу.

Реформи в Україні провадяться недостатньо швидко, що не дає можливості наблизитись до економік, з якими Україна змагається за інвестиції та ринки збуту своїх товарів. Проведення реформ слід прискорити, а стратегічні дії повинні бути більш послідовними. На міжнародні рейтинги України може суттєво вплинути якість Податкового та Митного кодексів, доопрацювання яких ще триває. Проте нинішній уряд не відрізняється сміливістю в упровадженні талановитих та оригінальних управлінських рішень на користь розвитку малого та середнього бізнесу, сприянню чесної конкуренції між підприємствами. Відомий український соціолог Є. Головаха підкреслює неможливість реформ за умов авторитаризму [3]: «Реформа – це система взаємопов'язаних заходів. Кожна система повинна бути вбудована в систему інших. В Україні кожне покращення в бізнесі – це результат тиску міжнародних інститутів. У реформах, що проголошуються, немає внутрішньої мотивації, їх проводять під зовнішнім тиском в очікуванні грошових траншів».

Причиною негативного сприйняття України як місця для бізнесу експерти називають пресинг з боку влади, прийняття Податкового кодексу та непрозорість законодавства. Представники бізнес-середовища більше не сподіваються, що реформи покращать інвестиційний клімат. Навпаки, йде концентрація влади та контроль бізнесу, збільшуються корупційні ставки, судова системи підтримує в першу чергу податкові органи, а не бізнес. Змінити ситуацію має аналіз зроблених помилок та планування дій для поліпшення інвестиційної привабливості України в майбутньому.

Найкраще можливе рішення накопичених проблем – це залучення до органів державного управління нових молодих спеціалістів. Не політиків, а функціонерів, які не допустять блокування нововведень. Пріоритетними напрямками реформування економіки залишаються боротьба з корупцією, захист прав кредиторів, прозорість судових рішень та підвищення ефективності

виконавчої системи. А також захист прав власності, детінізація економіки, єдиний земельний кадастр та реєстр нерухомості, покращення інфраструктури.

Необхідно визначити європейську інтеграцію стратегічною метою держави. До речі, Форум громадянського суспільства Східного партнерства, що пройшов у грудні 2011 року в Познані, оприлюднив рейтинг європейської інтеграції країн Східного партнерства, згідно з яким Україна змістилась з першого місця на третє, пропустивши вперед Молдову та Грузію. Експерти стверджують, що Україна поки не відповідає принципам ринкової економіки [4].

Ще одним загрозливим фактором є різка диференціація населення України. За останні 20 років, за даними досліджень Інституту Соціології НАН [5], розрив між доходами 10% найбагатших і 10% найбідніших українців збільшився втричі: з 12:1 у 1990 році, до 30:1 у 2000 році і до 40:1 у 2010 році.

Висновки. Для того, щоб повернути інвесторів, що «заморозили» свої інвестиції у зв'язку з несприятливістю бізнес-клімату, треба впроваджувати дійсні реформи. Дійсні реформи передбачають прозорість податкової системи, відміну більшої частини адміністративних функцій держави, які зараз ускладнюють процедуру створення й функціонування бізнесу. Погіршення економічних умов ведення бізнесу та зниження купівельної спроможності населення, що склалося під час впровадження перших економічних реформ, повинно повернути до питання ретельного визначення тих урядовців, хто буде здатним до сміливих рішень, які мають на меті покращення життя українського народу, сприяння роботі малого та середнього бізнесу, розвиток чесної конкуренції. Довгострокова конкурентоспроможність України закладається формуванням культури демократії та прав людей, вихованням у них демократичних цінностей та постійної вимогливості до влади, для чого першочерговим має бути звернення освіти до закладання навичок практичного застосування економічних теорій, умінь вести дискусію, аналітично мислити, прогнозувати альтернативи розвитку, пропонувати креативні бізнес-рішення. Саме це повинно стати пріоритетами на шляху до суттєвого покращення конкурентоспроможності України.

Список літератури: 1. Карпенко К. Пік падіння. Хто винен у падінні рівня інвестиційної привабливості України. / Кореспондент, № 51, 2011. 2. Конкурентоспособность Украины опустилась на 10 позиций: <http://www.unian.net/rus/news/-384425.html>. 3. <http://www.unian.net/rus/news/-450706.html> 4. Сидоренко С. Україну поставили на место. Страна потеряла лидерство в рейтинге евроинтеграции / Коммерсантъ-Украина, № 200 (1474), 01.12.2011. 5. Тимків К. Принци та жебраки. Українські капіталісти багатші за бідняків у середньому в 40 разів. / Кореспондент, № 51, 2011.

Надійшло до редколегії 21.12.2011